

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

14. Quomodo ignorantia sit iusta peccati excusatio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

mo gratiam, & iustitiā poterit adipisci, voto saltem implicito præstandi id, quod est remedium ad salutem obtinendam; nam si aliquid supernaturalis sibi diuinitus patefactum credit explicitè, hoc enim, vt paulò ante iam dixi, necessariū simpliciter est ad salutem, alia fidei mysteria etiam ad salutem necessaria vi diuini præcepti, credit virtute & implicitè; & hoc sufficit ad salutem: nec enim oportet omnia explicitè credere, vt suo loco fufius explicabo.

Tertiò quæritur, An possit esse probabilis, & iusta ignorantia iuris humani; Respondeo, ex communi sententia vtriusque Iuris interpretum, & Theologorum, posse bona fide probabiliter ignorari statuta, quæ sunt Ordinariorum speciales priuatiq; constitutiones, & iura municipalia, quæ sunt etiam speciales constitutiones editæ à Republica, vel Cõmunitate. Totus controuersus status est de legibus, & constitutionibus Principum, quæ pertinent ad Ius commune, Ciuile, vel Canonicum, quarum non videtur esse ignorantia probabilis. nam cap. Ignorantia, de Regulis Iuris in 6. dicitur: Ignorantia facti, non iuris excusari. & in l. cõstitutiones, C. de Iuris, & facti ignorantia habetur: Constitutiones Principum, nec ignorare quempjam, nec dissimulare permittimus: & in l. leges sacratissimæ, C. de legibus, & constitutionibus dicitur, Leges sacratissimæ, quæ cõstringunt hominū vitas, intelligi ab omnibus debent: vt vniuersi, præscripto earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permiffa sectentur.

In hac quæstione, dicendum arbitror. **Primò** in foro animæ interiori dubitari non posse, quin aliquando sit probabilis, & iusta ignorantia iuris humani communis: quia, vt ante iam diximus, Iuris naturalis, & diuini scripti, potest in aliquo esse bona fide ignorantia: ergo in pluribus hominibus potest cõtingere probabilis, & iusta ignorantia Iuris humani. **Secundò** in foro iudiciali post publicam, & solennem promulgationem legis, & constitutionis communis, nõ admittitur ignorantia probabilis, quæ reum defendat, & liberet à pœna legis, & hoc est quod dicitur in legibus ante citatis. Nam in huiusmodi foro admittitur iusta, & probabilis ignorantia facti, & ignorantia statutorum, & iurium municipalium; non tamen ignorantia legum, & constitutionum Principum, quoniam huiusmodi constitutiones solent publico, & solenni ritu, ac voce præconis in curia Principum promulgari, & postea ex coniecturis, & signis agitur contrà quoslibet reos; & ideo Iuris ciuilibus, & Canonicis Doctores facti, & statui ignorantiam probabilem concedunt, hoc est, inuincibilem, quam probabilem appellat, eo, quod eam iura, & leges permittant, & probent: Iuris verò communis non ad mittunt ignorantia probabilem, hoc est, inuincibilem, quia eam leges, & iura non approbant.

Cap. XIV.

Quomodo ignorantia sit iusta peccati excusatio.

PRIMO quæritur, An ignorantia non solum bona fide, sed etiam mala contracta, vt potè crassa, & affectata peccatum excusetur; Respon-

deo, Apud omnes rem esse cõpertam probabilis, & iusta ignorantia, siue Iuris, siue facti, culpā excusari. Verum dubiæ quæstionis est, an quod sit ex ignorantia crassa, & affectata, sit etiam aliqua ex parte à culpa liberum. Dux sunt opiniones. Prima asserit, quod factum est ex eiusmodi ignorantia, liberum esse ex parte à peccato. Et probat, quia omnis ignorantia, etiam crassa, & affectata minuit aliqua ex parte voluntarium, quoniam, quatenus ex ignorantia quippiam agitur, eo ipso minus scienter fit. **Deindè**, quia Paulus Apostolus fatetur se veniam consecutum, quoniam per ignorantiam fuerat Ecclesiam persecutus; & tamen videtur in eo fuisse ignorantia crassa, & supina, hoc est, cum peccato coniuncta, eo quod in persequendo Ecclesiam Christi putabat se obsequium Deo præstare; & id faciebat studio, & causa religionis paternæ & auitæ in suis civibus conseruanda. **Secunda opinio** ait, peccatum per ignorantiam probabilem factum, in totum excusari; at verò commissum per ignorantiam affectatam nulla ratione minuit: & quod ex ignorantia crassa committitur non ex toto, sed ex parte excusari. **Quoniam** quod ex ignorantia affectata fit, est omni ex parte voluntarium, cum ignorantia affectata, voluntaria sit directò, & expressè. Item quod per ignorantiam crassam admittitur, bona ex parte voluntarium est, cum ignorantia crassa implicitè, & indirectò voluntaria sit. **Præterea** quod per ignorantiam probabilem fit, est omnino inuoluntarium, ergo peccatum per ignorantiam affectatam admissum non minuitur, sed augetur, & quod per ignorantiam crassam committitur, nõ ex toto, sed ex parte minuitur: quod verò per ignorantiam iustam, & probabilem fit, in totum iustam excusationem habet. Hæc est communis opinio Theologorum, & Summistarum. In qua quæstione mihi videtur esse probabile, quod prima sententia docet, scilicet peccatum per ignorantiam affectatam admissum, etiam minui quadam ex parte, tametsi alia quadam ex parte augeatur. Primum probò, quoniam quicquid per ignorantiam admittitur, eo ipso minus voluntariè fit, quàm si scienter admitteretur: quod enim scienter fit, in seipso, & per se ipsum voluntarium est; sed quod per ignorantiam etiam affectatam agitur, solum est voluntarium in causa, eo quod nolumus diligentiam adhibere ad sciendum, quod nos facere oportet. **Item** quia dubitari non potest, quin adulterium scienter perpetratum, sit magis voluntarium, quàm adulterium per ignorantiam affectatam admissum: nam primum adulterium directò, & per se est voluntarium, at secundum est voluntarium indirectò, & in causa sua, nempe ob negligentiam de industria, & voluntate affectatam. **Item** primum adulterium tale est, vt quatenus scienter, spontè, & voluntate factum, non potuerit nõ esse adulterium: at verò secundum, solum est adulterium temerarium, & periculosum: nam eo ipso quod Titius accessit ad foeminam, & nihil curauit, obseruauitque, essetne illa aliena vxor an sua, cum tamen dubitasset, in consideratè, & temere accessit, ac proinde adulteriū temerarium, & periculosum admittit: nã tale fuit, vt quamuis potuerit non esse ad alienam vxorem accessus, potuerit

1. Timot. 1.

Gal. 1.

quoque

quoque esse ad sibi sanguine coniunctam, vel voto castitatis adstrictam foeminam. Titius enim cum temere rem habuit cum foemina, sicut accidit, ut accederet ad alienam vxorem, sic etiam potuit accidere, ut ad suam accederet, ad quam si accessisset, adulterium quidem affectu, & voluntate, non opere, & re ipsa commississet, & ideo nihilominus peccasset, eo quod fuit temerarius, & periculosus accessus. & eadem ratione, quia temerè egit, fieri potuit, ut aut incestus, aut sacrilegij crimen admitteret. Denique hoc idem patet in alijs multis exemplis: ut si Titius per negligentiam, & ignorantiam affectatam sagittam projiciat, & hominem configat, & necet, est homicidium temerariū, & periculosum, non directò voluntarium: & qua ratione occidit hominem, potuit quoque casu contingere, ut non interfecisset hominem, sed belluam; & potuit etiam accidere ut patrem, vel Principem, vel Clericum neceret. ita etiam si Titius ineat cum Caio contractū per negligentiam, & ignorantiam affectatam. cum dubitasset enim, an contractus vsuræ labe inficeretur, de industria nihil voluit inquirere, contractus est temerarius, & periculosus: neque enim Titius vsuræ crimen admisit directò, & per se voluntarium, sed quoniam temerè, & periculosè contraxit. Pari ratione sacerdos volens rem divinam facere, & dubitans, sit nec ne interdictus locus, sit ne altare consecratum, an nō, & per negligentiam, & ignorantiam affectatā, nihil prorsus de his curat, temerè, & periculosè agit absq; dubio, & proinde minus voluntariè delinquit, quam si scienter in templo interdicto, vel altari non consecrato Missæ sacrificium offerret. Secundo dixi huiusmodi peccati deformitatem per ignorantiam affectatam admissi ex alia parte augeri: quia ut ex productis in medium paulò ante exemplis plane constat, adulterium per ignorantiam affectatam admissum, non solum est adulterium, sed etiam temerarium, & periculosum; & ideo etiam si Titius ad foeminam accedens opere, & re ipsa adulterium non commississet, peccasset nihilominus, quia temerè, & periculosè accessit: qua ratione potuit etiam grauis, & deterius crimen admittere. Quapropter ex hac causa grauius deliquit, cum tamen adulterium scienter, & sponte, ac voluntate commissum, solum sit adulterium absque vlla alia temeritate, & periculo ne grauius, & deterius malum perpetrasset.

Secundò quæritur, An ignorantia probabilis, & iusta semper ex toto peccatū excuset; Respondeo ex communi sententia Theologorum, & Summistarum, aliquando ex toto, aliquando ex parte ignorantiam eiusmodi dare iustam peccati excusationem; si peccatū quod sit, ex toto ignoretur, hoc est, si ea omnia adiuncta ignorentur, quæ actum circumstant, in totum excusatur. Ut si Titius patrem suum cædat, pulset, vel necet, ignorans esse patrem suum, sciens tamen esse hominem, homicida quidem est, parricida non item. Si clericum occidat, ignorans esse clericum, videns tamen esse hominem, homicida est, non tamen sacrilegus: Si cognoscat foeminam cognatam, sciens esse alienam vxorem, non tamen cognatam, adulterium admittit, non tamen incestum; sic de alijs similibus iudicandum.

Tertiò quæritur, An ignorantia probabilis originem habens ex culpa, vel causa voluntaria, peccatum excuset ex toto, vel ex parte. Ut puta Titius sponte sua, vel culpa factus est ebrius, furiosus, vel amens, ac deinde in ebrietate, furore, vel amentia, vsu rationis omninò carens, occidit hominem. Quæritur, An huiusmodi homicidiū sit minus peccatum eo ipso, quod fuerit in ebrietate commissum? Duæ sunt opiniones. Prima asserit, peccata in ebrietate, furore, vel amentia admissa, excusari ex parte, non tamen ex toto, quando ebrietas, vel amentia ex culpa, vel causa voluntaria suam ducit originem; Si tamen orta sit sine vlla culpa ex causa voluntaria priori, in totum excusari. Hæc opinio est multorum Theologorum, & Summistarum; quam probant in primis, quoniam licet ebrietas, vel amentia omninò vsu rationis ademerit, fuit tamen voluntaria in culpa, vel causa præcedenti, & eatenus peccata commissæ fuerunt etiam voluntaria. Deinde quia voluntas prior non est ante ebrietatem, vel amentiam reuocata, ergò in ebrietate, vel amentia permanet. Item quia ebrietas, vel amentia est effectus præcedentis voluntatis, & peccata sunt effectus ebrietatis, vel amentia, ergo sunt etiam effectus antecedentem voluntatem consecuti. Præterea quia teste Aristotele, ebrius merito duplici pœna iure, & lege punitur. Secunda opinio ait, huiusmodi peccata in ebrietate, vel amentia facta absque omni vsu rationis in totum excusari, etiam si ebrietas, vel amentia ex culpa, vel causa voluntaria nascatur, hoc est ea per se peccata non esse, nisi in causa, & origine, in qua præuisa, & voluntaria fuerunt. Probat hoc, quia peccatum non est, nisi sit voluntarium, sed voluntarium absque vsu rationis nullum esse potest. Item quia nihil refert, an ebrietas, vel amentia ex culpa, vel causa voluntaria oriatur an non: quia effectus aliquam causam subsecutus, non potest culpæ tribui, nisi in potestate nostra sit, ut ex causa data non existat, alioqui enim solum causam naturaliter consequetur. Et supra ostendimus, culpæ non imputari effectum ex aliqua causa voluntaria natum, si, quando sequitur, impediri non potest. Accedit quòd homicidiū in ebrietate commissum, solum est voluntarium ob causam, qua quis sponte, vel culpa sua factus est ebrius: sed ea causa in qua præuisum est verisimiliter homicidium futurum, solum est in vitio, & culpa indirectò, nam directò quidem voluntaria est ebrietas, indirectò verò homicidiū, quia causa temerè, & periculosè data est. Hæc opinio videtur mihi, cum priori posse facillè conciliari. In primis si voluntas ebrietatis, vel insanie priusquam ebrius, vel amens, & furiosus effectus sit quis, per cordis pœnitentiam reuocetur, tunc mala in ebrietate commissæ in totum liberantur à culpa, quia non oriuntur ex priori voluntate tanquam effectus, cum ab ea sit omninò recessum, sed naturaliter, hoc est, absque vllò rationis iudicio in ebrietate, vel amentia committuntur. Secundo etiam si voluntas ebrietatis, vel amentia, non sit per pœnitentiam deposita, atq; mutata, mala ab ebrio, a mente, & furioso facta, per se ipsa in culpa, & vitio non sunt, nam aliam deformitatem non habent præter eam, quam ex causa sua, & origi-

De hac
quæst. suad
C. latè Cor
dub. lib. 2.
de ignor. q.
18.

Auctores
citāt Cor
dub. loco
citato.

Arist. lib. 3
Ethi. c. 5.

ne traxerunt, eo quod solum in causa voluntaria fuerunt, ac proinde causa eo ipso, quod voluntaria extitit, fuit causa ebrietatis, vel insanit non qualiscunq; sed temerariæ, & periculose: sponte potest quis dupliciter in ebrietatem, vel amenitiam deuenire, aut cum occasione mala plurima committendi, aut sine ea: prior illa vtpote noxia, & periculosa peior est, atque deterior, posterior verò per seipsam est in culpa, & vitio: nã ebrietas etiam si omni mali periculo careat per se mala est, recte rationi dissentanea, vt suo loco postea docebo. Mala igitur in priori cõmissa culpæ, & vitio tribuuntur, quia ex causa sua, & origine voluntaria sunt. Argumenta verò primæ opinionis solum inferunt mala in ebrietate voluntaria facta in totum iustam peccati excusationem habere. quoniam non in seipsis peccata sunt, sed ex sua causa, & origine: & hoc idem est, quod auctores secundæ sententiæ docere voluerunt.

Hanc qua-
sionem tra-
ctat Cor-
duben. lib.
2. de igno-
q. 19. ex Al-
mano, &
Angelo in
Moralibus.
S. Tho. 1. 2.
q. 76. a. 2.
C. q. d. a. 8.
Arist. lib. 3.
Ethic. c. 1.

Quartò quæritur, Num ignorantia probabilis, & iusta comitans det peccati excusationem. Veluti si Titius bona fide putans se belluam occidere, nihilominus Caium aduersarium interficiat, ignorans esse Caium, & esse hominem quem tamen si cognouisset, libenter occidisset: **Quæritur modo**, An huiusmodi homicidium excusationem habeat, eo quod per ignorantiam comitantem bona fide factum sit. Duæ sunt opiniones, **Vna est S. Thomæ** planè asserentis tale homicidium nõ excusari. Probat quia ignorantia comitans non facit inuoluntarium, vt rectè Aristoteles ostendit, siquidem is, qui per ignorantiam comitantem male agit, nec dolore, nec penitentia solet affici, cù postea factum rescierit, immò potius delectatur. Deinde quia ignorantia comitans non est causa mali quod fit, cum etiam excusari. Ea enim ignorantia excusat, ex qua peccatum fit, quod non fieret, si scientia non deesset. Præterea quia vnà cum ignorantia comitante est deprauatus animi affectus, quò ignorans cupit aduersarium occidere: ergo ignorantia comitans cum huiusmodi affectum non remoueat, & pellat, excusare homicidium non potest. Secunda opinio censet peccatum per ignorantiam comitantem probabilem admissum in totum excusari. **Quod probat in primis**, quia per ignorantiam comitantem actus licet non fiat inuoluntarius, fit tamen nõ voluntarius: id quod etiam S. Thomas & Aristoteles docuerunt: sed peccato non solum inuoluntarium repugnat, sed etiam non voluntarium, nam voluntarium debet esse peccatum: ergo si per ignorantiam comitantem voluntarium aufertur, peccatum remanere nõ potest. **Item** peccatum quod in opere externo consistit, est imperio voluntatis admissum: sed actum externum, qui per ignorantiam comitantem fit, voluntas imperare nequit, quoniam non imperat nisi ex præscripto rationis, quod cum huiusmodi ignorantia esse non potest. **Accedit** itidem quod ignorantia comitans non est causa operis mali, quod fit, vt etiam S. Thomas, & Aristoteles fateantur: ergo sicut eo ipso, quod non est causa, non accusat, & damnat malum quod fit: sic pari ratione excusat, quoniam eo ipso quod non accusat, videtur excusare, siquidem eatenus non accusat, quatenus igno-

Sic Alma.
tract. 1. mo
va. cap. 4.
Corduben.
cum An-
gelo.

rantia nõ est voluntaria, nec est causa mali, quod ab ignorante committitur.

In hac controuersia, **Primò**, Mihi videtur, Titium per ignorantiam comitantem probabilem, & iustam, Caij inimici sui eadem admittentem, quem belluam esse existimauit, quadrifariam habere se posse. **Primò**, vt putauerit bona fide esse belluam, sed permanens in pristino affectu, quò iamdiu Caij perniciem, & interitum concupiuit, licet modo nihil de eo cogitet; & tunc peccatum nõ est in opere externo, quò Caium occidit, quoniam huiusmodi actus ortum non habet ex prauo illo Titij affectu, & ex præpostera ac peruersa voluntate, nam alioqui omnia studia, & opera infidelium, peccata fuissent, siquidè eorum operum semper est comes prauus animi affectus, quò se simulacris, & falsis dijs, ac demonibus tradiderunt. **Secundo modo** Titius potest se habere, ita vt cum occidit Caium, putas probabiliter esse belluam, voluntatem habeat interficiendi quemcumq; in suo prospectu habet, tamen si distinctè non nouit esse Caium inimicum suum; tunc si hæc animi voluntate sagittam projiciat, homicida est, quia voluntariè Caium interficit, eo ipso quod generaliter in voluntate habet eum occidere, quem ante oculos positum videt, siue sit homo, siue sit bellua: & de hoc quæstio præsens non intelligitur. **Tertiò modo** se potest habere Titius, si, cum occidit Caium, quem credit esse belluam, memoret sui inimici, & occidat Caium existimans esse belluam, volens tamen suum inimicum Caium necare, putat enim se fortassis decipi, & cum quem cernit, licet credat esse belluam, forsitan esse inimicum suum Caium, & tunc Titius etiam est homicida affectu, & voluntate, quia quamuis nõ Caium, sed belluam interficeret, homicidium voluntarium affectu committeret; nam ageret contra conscientiam, & prauo animi affectu; perinde ac si idem Titius uxorem suam cognouisset, quam tamen existimauisset esse alienam, aut quam vellet esse uxorem alterius, non suam, voluntate, & animo adulter esset: & de hoc etiam nihil in præsentia disputamus.

Quartò modo potest se Titius habere, ita vt bona fide probabiliter existimet se belluam occidere, & nõ Caium, expressim tamen cogitet de Caio inimico suo, & oderit eum, illius necem & interitum optans. Sed huiusmodi cogitatio, & affectus animi prauus tantum comitatur actum externum, quò Caius occiditur, nec quicquam mouet, nec incitat Titium ad sagittam emittendam. Et de hoc intelligitur præsens quæstio: **& mihi videtur** homicidium in totum excusari, quia actus externus non habet originem ex prauo voluntatis imperio, sed solum ex voluntate belluam occidendi, quæ voluntas mala non est, licet comitem habeat malum animi affectum. Aristoteles verò, & S. Thomas, cum aiunt huiusmodi ignorantiam comitantem non excusare homicidium quod fit, intelligunt eo sensu, nempe nõ excusare eo quòd malum animi affectu non excludat; & pellat è mente, quod est verum, sed nihilominus in actu externo homicidium non consistit.

Quintò quæritur, An ignorantia probabilis non solum malum à culpa, & peccato excusetur, sed etiam opus, quod fit, sit bonum, & laude, ac præ-

mio di-

mio dignum, quatenus per ignorantiam iustam bona fide factum. **Respondeo**, Possit contingere, ut huiusmodi actus non solum sit ab omni culpa liber, sed etiam bonus, laudabilis & meritum habens apud Deum; veluti si Titius accedat ad uxorem alienam, quam tamen probabiliter, & iuste existimat esse suam, non solum nō peccat, sed fieri potest, ut bene secundum virtutem, & honestatem agat, quia sua existimatione accessus est recte rationi consentaneus; accedit enim suo iudicio ad propriam uxorem gratia, & studio, sobole procreandi. Pari ratione fieri potest, ut sit actus praeio dignus apud Deum, ut si accedat studio, & causa charitatis in Deū, sic Almainus *tr. 1. Mora. c. 4. ad finem contra Martinum*, & *Angel. in mora. lib. c. 7. & S. Cordub. lib. 2. de ignor. q. 23. sic Dur. 2. d. 3. q. 1.* Obijcies, Huiusmodi accessus est ad uxorem alienam, & proinde iustitiae legibus aduersus, ergo bonus esse non potest, siquidem deest obiecta res, & materia debita. **Respondeo**, In actionibus humanis bonitatem, & prauitatem non solum respondere obiectae rei, & materiae per se sumptae, sed etiam aliquando secundum rationis existimationem: & tunc actio humana non est intrinsecus, & per se bona, vel mala, sed extrinsecus, & ex accidenti ob bonam rationis existimationem. Ex quo efficitur, ut possit quis esse haereticus credens sententiam fidei, ut si Titius credat Isaac esse filium Abraham, putans tamen Ecclesiam, aut scripturam aliter docere, est haereticus affectu, quia sua existimatione, & opinione credit id, quod cum Ecclesiae doctrina, & scriptura pugnat. Et est contrario potest quis in fide manere, cum tamen aliquid falsi credat, quod sit a fide alienum: veluti si Titius rusticus credat Angelos esse colore affectos, crassa materia coniunctos, terrenis, concretisq; corporibus immixtos: quia hoc docentem Parochum audiuit, & putat ita Ecclesiam docere. Pari ratione potest Titius esse adulter, nempe voluntate, & affectu, si contra suae conscientiae praescriptum accedat ad propriam uxorem, ratus esse alienam, & est contrario potest bene agere, si per probabilem & iustam rationis ignorantiam ad alienam accedat. Nihil igitur impedit, quominus materia, quae re ipsa est indebita, fiat debita extrinsecus ob existimationem rationis ex probabili ignorantia profecta; & materia alioqui per se ipsam debita, fiat indebita extrinsecus ob conscientiam probabiliter errantem.

Sexto quaeritur, An peccata per ignorantiam facta, sint eiusdem speciei, cuius essent, si scienter committerentur? Veluti si Titius per ignorantiam hominem interimat, & Caius quoque: sed scienter, quaeritur, An Titius sit etiā homicida, sicut & Caius. **Respondeo**, Rem esse planē compertam, si Titius occidat ex ignorantia bona fide, homicidam non esse: quia ut diximus, in totum probabilis & iusta ignorantia peccatum excusat. **Quaestio igitur est de peccatis ex ignorantia mala fide contracta** admisis, siue ea sit affectata, siue crassa. In qua controuersia ex communi sententia dicendum est, esse eiusdem speciei, quando peccata ex ignorantia iuris naturalis mala fide fiunt. Quod ut intelligamus, sciendum est, esse aliqua peccata, quae in opere externo consistunt, & in eo perficiuntur, ut est homicidium, furtum, adulterium, stuprum,

Et haec siue scienter, siue ex ignorantia voluntaria, & viriosa admittantur, in eadem specie reputantur. Quod si obijcias, homicidium ex ignorantia, licet voluntaria alioqui, & praua admittitur, non esse directum, & per se voluntarium, quale est homicidium cum scienter admittitur: ac proinde non ad eandem speciem pertinere; **Respondeo**, In his peccatis, quae sunt per se mala, & quibus proximè ius naturale violatur, & quorum deformitas in opere exteriori consistit, sufficere voluntarium siue directum, siue indirectum; & voluntarium siue per se, siue per aliud, quia obiectum externum per se ipsum malum est, ut potè recte rationi contrarium: & hanc prauitatem, quam per se habet, transmittit in voluntatem, licet ipsa voluntas per se directum non velit rem obiectam, quatenus recte rationi, aut Dei legi inimicam, & aduersam. Homo enim cum peccat, nollet opus malum, quod facit, esse rationi contrarium, nam peccatum vult, approbat, & appetit, ut sibi utile, & commodum, vel iucundum; & fur qui furripit rem sacram, nollet esse sacram, sed eam tamē, ut sibi utile furripit. In his igitur omnibus, & similibus, quia deformitas actus est in ipso opere externo quod fit, sufficit, si indirectum, aut in alio, aut per aliud sit voluntaria. **Alia verò sunt peccata**, quorum prauitas, aut in actu voluntatis interno consistit, aut saltem pendet ex proposito voluntatis expresso, & speciali, quales sunt odium, contemptus, ira, superbia, inuidia, ambitio: haec enim actu voluntatis interno complentur; & ideo speciale voluntatis propositum requirunt. Porro scandalum, haeresis, nō obedientis animi crimen, licet in opere exteriori versentur, pendunt tamē ex speciali voluntatis proposito. Non enim, qui ieiunium soluit, continuo non obedientis animi crimen admittit, & tamen continuo eo ipso est intemperans: nam intemperans est statim, atque ieiunium violat, edie enim quando, aut quod non debet: sed nō obediens tunc est, quando ieiunium soluit eo animi affectu, ut praecipientis Ecclesiae voluntatem, ius, legemq; perfringat: eadem ratione, si Titius coram alijs publice peccet, aut alijs peccandi consilium det, imperetque rem malam, non propterea statim ille speciale scandalum admittit: nam si haec agat ob proprium commodum, aut voluptatem, speciale scandalum non committit; si tamen haec fecerit specialiter ea animi voluntate, ut alij peccent, & gratiae diuinæ iacturam faciant, tunc in speciale scandalum incurrit. In huiusmodi igitur peccatis, quae suae naturae conditione speciale voluntatis propositum postulant, non sufficit voluntarium qualecunq; sed requiritur voluntarium directum, & per se. **Quandocunque igitur sunt per se mala**, hoc est iure naturali prohibita opera externa, tunc per ignorantiam vitiosam admittitur, eandem speciem habent, quam scienter facta. **Obijcies**, Peccatum est voluntarium, ergo si non est per se voluntarium, non est per se peccatum: sed malum per ignorantiam mala fide commissum non est per se voluntarium, ergo non potest esse per se peccatum, & proinde ad aliam speciem reuocatur. **Respondeo**, Voluntarium requiri necessarid in omni peccato; sed species peccatorum non accipitur à voluntario, sed ab re obiecta, quae est

recte

rectæ rationi contraria: sufficit enim si voluntariū adfit, siue indirecto, siue per se, siue per aliud. species verò peccati talis est, qualis est deformitas operis externi quod fit, quatenus est rectæ rationi dissentaneum. Postremò obijciens, Omne lethale peccatum est mors animæ, quia gratiam diuinam adimit, in qua animæ vita consistit, ergo quicumque peccato lethali se obstringit, est suæ animæ homicida, si ad peccatum sufficit qualecunque voluntarium. Item omne peccatum iniustitiæ contra alterum admissum, erit peccatum odij in alterum, si sufficit ad peccatum odij, velle quomodocunque malum alicui. Respondeo, Nul- lum esse homicidam suæ animæ, nisi speciali voluntatis proposito velit suæ animæ interitum, & idèd nō quicumque sese lethali peccato commatular, cōtinuè est suæ animæ homicida. Spirituale enim homicidium specialem, & expressam voluntatem requirit, & postulat, hanc tamen homicidium corporale non potest, ad quod sufficit, si alteri qualicumque voluntate corporis vitam eripias. Item non omne peccatum iniustitiæ, est peccatum odij in alterum, quia per iniustitiam inferimus malum alteri, sed aliquando ex ira, hoc est, ex cupiditate vindictæ: aliquando ex inuidia, qua secundis & prosperis rebus alterius tristamur, etiamsi nihil prorsus nobis officiant: aliquando ex odio, quando cupimus alicui malum propter ipsum, non ob aliud, nisi quia persona eius per se nobis displiceat, quod est velle ne persona alterius, quia nobis non placet, sit in rerum natura. Optare igitur, aut inferre interitum alteri, non semper est speciale odium, quoniam specialem voluntatem deponit, vt sit speciale peccatum.

*Caiet. 1. 2.
q. 76. ar. 4.*

*Cordub. li.
3. de ignor.
q. 24. prop.
3. Medina
1. 2. q. 76.
ar. 4.*

Septimò queritur, An in ijs quæ sunt iuris scripti diuini, vel humani, peccata ex ignorantia voluntaria mala fide commissa, in eadem specie reponantur, in qua essent alioqui, si sciēt fierent? Caietanus censet aliam esse rationem in his peccatis, quàm sit in ijs, quibus ius naturale cōuelligitur, de quibus dixi quæstione præcedenti. **Sed reuera longè verius est, quod docet Cordubensis, & alij iuniores, eandem prorsus esse rationem in verisque peccatis, quare peccata contra ius scriptum, quod positiuū vocatur, admissa, ex voluntaria ignorantia, eiusdem sunt speciei, cuius sunt peccata sciēter facta, quia in his etiam peccatis sufficit, si voluntarium adfit, siue directò, siue indirectò. Nam intemperans est, qui ex ignorantia iuris voluntaria Ecclesiæ ieiunium violat. Item ius religionis transgreditur, qui mala fide ex ignorantia iuris rem diuinam facit in templo interdicto, aut loco non sacro, aut sine vestibus legitima auctoritate sacratis, aut sine lumine. Contra religionem item delinquit, qui ex ignorantia voluntaria iuris diuini scripti, integram confessionem suorum peccatorum non facit, vel sacratū Domini corpus, lethalis peccati conscius suscipit. Item sacrilegus homicida est, qui clericum occidit, sciens esse clericum, ignorans tamè mala fide legem Ecclesiæ id prohibentem. Iniustus item est, & ad restituendum Ecclesiæ lege compellitur, qui per ignorantiam voluntariam decimam fructuum partem Ecclesiæ debitam furripit, vřurpat, decimet.**

Quædò queritur, An peccata admissa ex ignorantia facti voluntaria, sint in eadem specie collocanda, in qua collocarentur, si sciēter fierent. Caietanus & Cordubensis existimant non in eadem specie cōstitui; & ideo aliam esse rationem in peccatis, quæ ex ignorantia facti sponte contracta fiunt, aliam in peccatis quæ ex ignorantia voluntaria iuris admittuntur. Quare si Titius ex ignorantia mala fide sagittam emittens Caium occidat, cēsēt prædicti auctores huiusmodi peccatum non esse homicidium, sed tantum temerarium, & periculosum sagittæ iactū, & ob cædem Caij sublecutam paulò maiorem prauitatem for- citum, quàm si vel nihil detrimenti sequeretur, vel saltem aliud minus incommodum accidisset, & sic de ceteris similibus iudicandum. **Sed certè longè verius est, huius generis peccata etiam eandem speciem habere, quam haberent, si sciēter admitterentur, quia sufficit etiam in his peccatis, si voluntarium, siue directò, siue indirectò adfit, quare vere est homicida Titius, qui temere ex ignorantia voluntaria sagittam proijcit, & Caium interimit: & verus est incestus eius, qui ex ignorantia, mala fide ad cognatam accedit: & fur est sacrilegus, qui ex ignorantia voluntaria rem sacram furripit; atq; ita de reliquis eiusdem generis dicendum. Nam etsi causa, aut periculum verisimile peccati absque opere ipso subsequuto, in ea specie nō reponitur verè, & propriè per se, in qua est ipsum peccatum: quando tamen re ipsa peccatum consequitur, propriè in ea specie reponitur malum quod fit: periculum, & occasio furti ad furum pertinet: periculum periurij, ad periurium, solum vt causa, & periculum, siue occasio furti, vel periurij, furtum tamè quod causam sponte, & voluntate datam consequitur verè, & propriè furtum est.**

Nondò queritur, An error in fide ex ignorantia voluntaria, & vitiosa admissus, sit eiusdem speciei, ac si sciēter admitteretur? Veluti si Titius negligentia affectata, vel crassa res fidei ignoret; & per eam ignorantiam aliquid sentiat, quod cum fide pugnet; animo tamen parato ad correctionem, hoc est, ad credèdum oppositum, si illud Ecclesia teneat, ac sentiat. Sotus putat huiusmodi errorem esse verè hæresim, & proinde Titium esse hæreticum, & incidere in poenas à iure hæreticis irrogatas. Probat id, quia generaliter omne peccatum ex ignorantia voluntaria commissum, in ea specie reponitur, ad quam pertineret, si sciēter fieret. **Sed mihi multo verius videtur, quod tradiderunt Syluester, Canus, Cordubensis, & alij iuniores, huiusmodi errorem non esse hæresim, nec Titium esse vere hæreticum. Canus quidem lib. 12. de locis Theolog. c. 9. ad 3. Syluest. hæresis. 1. q. 1. Et Cordub. lib. 1. q. 18. f. 7. fatentur non esse hæreticum eum, qui errat in fide per ignorantiam lupinam & crassam: & quidam alij recentiores idem sentiunt, & docent de eo, qui errat per ignorantiam affectatam, quia alia est ratio in hæresi, alia in alijs peccatis: nam hæresis per se & natura sua pertinaciam postulat: pertinacia autem non est, nisi adfit in intellectu cognitio eorum, quæ sunt fidei, & in voluntate electio, qua quis velit adhærere ijs, quæ nouit fidei esse contraria, aut saltem qua nolit Ecclesiæ rem fidei definiēti as-**

sentiri.

*Sot. 4. d. 23
q. 2. ar. 3.*

*Bannet. 2.
2. q. 11. a. 2.
Arago. 2. 2.
q. 11. ar. 1.*

fentiri. Quodcumque igitur est ignorantia rerum credendarum, licet vitiosa, crassa alioqui, vel affectata, error in fide est, non tamen hæresis, si sit animus paratus ad correctionem, & emendationem erroris. Hæresis igitur est ex numero eorum peccatorum, quæ, vt paulò ante iam dixi, in mente, & animo perficiuntur, & specialem, & expressam voluntatis electionem, & propositum deponunt.

Decimò quæritur, An quando ignorantia est probabilis, & iusta, orta tamen ex culpa, vel causa voluntaria, qualis est sæpenumero ebrietas, vel infania, quæ prorsus hominem vsu rationis spoliât, peccata per huiusmodi ignorantiam commissa, sint eiusdem speciei, tunc quando in ebrietate, vel amentia, vel somno committuntur, cuius scienter admissa. Duæ sunt opiniones. **Prima asserit esse** eiusdem speciei. Hæc opinio eo innititur argumento, quod mala opera eiusmodi ab ebrijs, vel insanis commissa, peccata non sunt solum in causa, & origine, sed etiam quando in ebrietate, vel infania admittuntur: quare cum peccata sint, in eadem specie reponi debent, cuius essent, si scienter fierent, saltem sint peccata, quibus proximè ius naturale violatur. Ratio huius opinionis est, quia huiusmodi mala opera sunt voluntaria, nõ quidem per se, sed per aliud, nimirum per causam suam, à qua originem ducunt. **Secunda opinio** ait, non esse eiusdem speciei. Et hæc sententia id fundamenti, ac præsidij habet, quod ignorantia probabili huiusmodi mala excusantur, & solum sunt peccata in causa, & origine, quam consequuntur. Sic Caietanus, & Cordubensis; existimant enim non esse peccata, quando sunt, sed in sua causa, & principio peccati rationem habuisse, ac tunc non eandem speciem mali fortita, quam haberent, si scienter admitterentur, sed solum fuisse peccata quòd sint actus temere, & cum periculo aliorum facti. Hæc opinio mihi partim probatur, partim non item:

Placet quidem in eo quod ait, non esse peccata nisi in causa, & origine, vt supra demonstratum est, quoniam huius generis mala nullam aliam deformitatem habent præter eam, quam ex suo principio, origine, & causa contraxerunt: ea enim causa data, postea huiusmodi mala naturaliter consecuta sunt, & solum sunt effecta peccati, non autem peccata: siquidem in potestate ebrijs, vel infani non fuit, vt euitarentur, & ideo causa, & origo istiusmodi malorum fuit voluntas prior, quæ eo ipso quod dicta mala probabiliter subsequutura præiudicabit, fuit temeraria, & periculosa. Hinc est, vt ebrietas voluntaria non solum damnetur, vt ebrietas sed etiam vt temeraria, & periculosa, & noxia: in quo peccatum esset, etiam si præuisa mala casu aliquo non contigissent. **Falsum tamen est**, quod docet secunda opinio, hæc peccata non esse eiusdem speciei. Nam vt supra dixi, etsi causa, & periculum homicidij non est homicidium verè, & propriè: periurij periculum non est periurium directò, & expressè, si re ipsa periurium non sequatur, sed solum in causa: attamen quando homicidium, furtum, vel periurium ex causa, vel periculo voluntario re ipsa existit, verè, & propriè homicidium, furtum, vel periurium est, quoniam sufficit si in causa, & principio sit volu-

tarium: non enim requiritur, vt sit voluntarium directò, & per se, quemadmodò hæcenus ostendi contra Caietanum. Veluti si Titius scièter sagittam emittens, vel venenum porrigens, Caium interimat, homicida est verè, & propriè, licet solum voluntarium sit homicidium in causa, affectu, & animo. Quod si casu aliquo impedita mors Caij non esset consecuta, re homicida nõ fuisset: sed sagitta iactus temerarius, & periculosus; veneni item subministratio periculosa, & maligna. at vero vt prædixi, causa, & periculum peccati in eadem specie peccati reponitur, in qua esset ipsum peccatum, si re consecutum fuisset: ac nihil obstat, si non sequatur casu impeditum, si cut voluntas furandi, licet casu impedita, non compleatur, eiusdem speciei est, cuius est furtum: sic iactus sagittæ temerarius cum periculo necis alterius præuiso, licet non optato, in specie homicidij reponitur, tametsi homicidium nunquam contingat.

Cap. XV.

Quomodo is, qui per ignorantiam peccat, à pœna legis sit liber.

PRIMO quæritur, An qui ex ignorantia, mala fide peccat contra legem diuinam, vel naturalem, ignorans tamè omninò pœnam ipsius legis, sit liber ab ea. Respondeo, **Primò**, Rem esse compertam, Titium bona fide, & probabiliter ignorantem ius diuinum, vel naturale non peccare, quia id non sponte, & voluntate, agit, & proinde liberum esse ab omni pœna legis, non obtemperantibus irrogata. **Secundò**, Si Titius sciens legem diuinam, vel naturalem, ignarus tamè pœnæ Iure diuino, vel naturali debita peccato delinquat, huiusmodi pœnæ subeunda subijcitur, quare quicumq; etiam Gentiles, qui ius diuinum, vel naturale percurrunt, quamuis inferorù pœnas ignorent, eo ipso sunt æternis supplicij obligati, & obnoxij: quoniam obligatio hæc non oritur ex consensu Gentilium contra leges, & iura peccantium, sed ex potestate Dei, qui tales pœnas peccantibus iure constituit. **Deinde** quicumque scienter ius diuinum, vel naturale perfringit eo ipso spontè sese obstringit Deo legislatori ad pœnam peccato debitam luendam. Nam eo ipso, quod scienter leges, & iura cõtemnimus, cognoscim⁹ nos oportere eas pœnas perferre, quas peccata promerentur, quamuis ignoremus distinctè, & præcisè eas futuras esse perpetuas. Præterea quicumq; scienter delinquit, sponte sua & voluntate consentit in causa, ob quam pœna peccato debetur: quia peccatum est causa, ob quam malefacta puniuntur. **Constat** ex dictis Titium, ex ignorantia voluntaria contra ius diuinum, vel naturale peccantem, obstrictum & obligatum manere ad pœnam æternam apud inferos sustinendam, quamuis eam ignoret: quia is qui peccat ex ignorantia eiusmodi, sponte & voluntate delinquit, vt ex prædictis apertè concluditur.

Secundò quæritur, An si Titius sciens ius diuinum, vel naturale, peccet, ignorans pœnam Iure civili irrogatam ipsi, qui ius diuinum, vel naturale conuellunt, sit Iuris civilis pœnæ subiectus; **Respondeo**, Rem esse certam huiusmodi culpæ